

## COMUNICACIÓ

**David Ceballos Hornero (Grup IAFI, Universitat de Barcelona):**  
*Reflexions entre temps i memòria*

La memòria abasta un procés que suposa el domini de tres habilitats: (i) l'emmagatzematge d'informació, (ii) l'aprenentatge de la repetició, i (iii) la permanència del que ha ocorregut. Aquesta facultat que en el éssers humans esdevé una capacitat de recordar, molt superior a la imitació i a la conservació de propietats de la resta de coses, té una força contrària o que erosiona la qualitat i quantitat d'aquesta facultat en el pas del temps.

Un temps lineal i irreversible acaba amb el que no dura i suposa un oblit del que no ha estat desat. Contra aquesta força que aporta valor a la memòria i a la vegada la destrueix, els humans hem inventat tot un seguir d'estratègies per a enfortir els processos de memòria i, en conseqüència, les seves habilitats d'emmagatzematge, aprenentatge i permanència.

Un breu repàs de la Història de la Humanitat com a summa representant de la memòria humana ens evidencia com les evolució i addició d'estratègies per a millorar la memòria i el record de la història ens dirigeix a un èmfasi en els processos d'aprenentatge on destaquen les noves habilitats per a l'estudi.

La memòria humana s'entrena o s'activa amb la *repetició*, estratègia present en tots els sistemes educatius. Els cicles astronòmics, biològics o la repetició d'observar alguna cosa són els exemples més probables de les primeres estratègies per a activar la memòria humana. Observar i inferir que es repeteix. També amb els primers restos humans es comprova l'existència de marques i *gravats* que comporten una nova estratègia memorística, qual és els inicis de l'escriptura i la pintura. Marques que ajuden a recordar el que es volia senyalar o comptar la repetició percebuda.

L'aparició del llenguatge i la *comunicació* social representa una tercera estratègia per reforçar la memòria mitjançant el seu relat o el seu aprenentatge, a més de per via visual, de l'oral. El perfeccionament dels *relats* i el reconeixement d'autoritats en

el saber del passat complementa l'estratègia oral, però a la mateixa vegada suposa el risc de la impressió en la transmissió del relat i de les aportacions subjectives de l'autoritat.

L'*escriptura* del relat en forma de literatura i cròniques permet una millor conservació o permanència del relat perquè la lectura d'un mateix text impedeix l'alteració de les paraules, tot i que sí de la interpretació. L'*estudi* intenta suplir l'arbitrarietat de la interpretació. La societat reconeix arguments d'autoritats i experts en la matèria, la interpretació dels quals es considera més propera a la veritat que la de la resta. Així, les estratègies d'emmagatzematge (gravats, comunicació o escriptura), a més de reforçar-se amb l'aprenentatge (repetició, estudi), requereixen d'una autoritat que legítimi la veritat del que s'ha emmagatzemat. Idea que es consolida en el sistema educatiu on el professor fa d'autoritat del coneixement a memoritzar i el qual s'aprèn amb la repetició visual i oral de conceptes i exercicis, i de l'estudi a partir de textos i gràfics.

Però en aquest nivell manca la precisió visual i escrita dels coneixements abstractes que permeti una comprensió general per una societat que aprèn. D'aquesta manera la següent estratègia en aparèixer és millorar el *realisme* de la informació emmagatzemada amb una pintura proporcionada i que intenta imitar els trets de la naturalesa o una escriptura que profunditza en la descripció i narració dels fets.

Totes les estratègies vistes per a conservar la memòria, històrica en aquest cas però extrapolable als processos memorístic en general, són passives, excepte l'estudi. Un element que se suma a aquesta evolució és l'*acció* humana i la seva experimentació dirigida per a reproduir i comprovar l'aprenentatge adquirit i intuït amb els processos de memòria.

Les vuit estratègies comentades de memòria consoliden la memòria dins d'un grup humà, però el desenvolupament de la tecnologia i el creixement de la Humanitat alimenten una nova estratègia de *difusió* o intercanvi de la informació en suports d'accés universal, com una base de dades, o d'enviament, com una traducció. Difusió que s'enfronta a la possibilitat de confrontació de versions diferents del mateix esdeveniment històric o del mateix coneixement. Apareix la manipulació

esbiaixada segons el seu origen o l'objectiu d'un grup de poder. Això requereix una desena estratègia memorística, com és la *cerca* i la comparació que també depèn en la seva qualitat de la tecnologia existent.

Una darrera estratègia contra l'oblit que s'observa en l'actualitat on la quantitat d'informació sobrepasa la racionalitat humana i existeix una tendència a especialitzar-se en pocs àmbits de saber és captar l'*interès*, sigui com a sorpresa o novetat, sigui per la utilitat o benefici que tingui, o sigui per la retòrica usada. Interès que activarà i enfortirà l'aprenentatge de la informació o de l'esdeveniment.

Resumint. Una ràpida visió de la Història de la Humanitat i de la formació de la seva permanència permet identificar com a mínim onze estratègies contra l'oblit que suposa el pas del temps:

Ordre	Estratègia	Habilitat memòria	Oblit i problemes
1	Repetició	Aprenentatge (cicles)	Canvis
2	Gravat / visual	Emmagatzematge (observació)	Aprenentatge simbologia
3	Oral	Emmagatzematge (descripció)	Subjectivitat
4	Relat	Permanència (narració)	Imprecisió
5	Esriptura	Emmagatzematge i permanència (descripció)	Interpretació, conservació
6	Estudi	Aprenentatge (recopilació)	Ensenyament parcial
7	Realisme / imitació	Emmagatzematge (visual)	Identificació
8	Acció / experimentació	Aprenentatge (dirigit)	Control condicions
9	Difusió	Permanència (coneixement)	Manipulació
10	Cerca / comparació	Aprenentatge (síntesi)	Direcció
11	Interès	Permanència i aprenentatge (útil)	Especialització